

Dē Daedalō et labyrinthō (czasowniki nieregularne 2: volō i jego złożenia – indicativus i participium praesentis activi)

- Dē Daedalō et labyrinthō (czasowniki nieregularne 2: volō i jego złożenia – indicativus i participium praesentis activi)

Dē Daedalō et labyrinthō (czasowniki nieregularne 2: volō i jego złożenia – indicativus i participium praesentis activi)

Ważne daty

II tysiąclecie p.n.e. (XX-XVI w. p.n.e.) – rozkwit cywilizacji minojskiej na Krecie

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

i) formy czasowników nieregularnych:

- esse i wybrane composita (possum, prosum, adsum, absum),
- volo, nolo,
- eo i wybrane composita (abeo, redeo, obeo),
- fero i wybrane composita (affero, aufero, differo),
- tollo,
- fio,
- verba defectiva: odi, memini, coepi,
- verba deponentia i semideponentia.

Nauczysz się

tworzyć samodzielnie różne formy gramatyczne omawianych czasowników;

rozróżniać w tekście łacińskim różne formy omawianych czasowników (poznanych w tej lekcji i wcześniej poznanych nieregularnych);

konstruować własne proste wypowiedzi z użyciem omawianych czasowników;

wykonywać zadania związane ze zrozumieniem tekstu w języku łacińskim.

Prezentacja zagadnienia

Kolejnym łacińskim czasownikiem nieregularnym jest *volō, velle* (= chcieć). Czasownik ten nie należy do żadnej standardowej koniugacji i nie ma strony biernej. Oto jego odmiana w czasie teraźniejszym:

volō, velle

ind. praes. act.	<i>volō</i> <i>vīs</i> <i>vult</i>	<i>volumus</i> <i>vultis</i> <i>volunt</i>
inf. praes. act.	<i>velle</i>	
imperat. praes. act.	(nieużywany)	
participium praes. act.	<i>volens</i> , Gen. sg. <i>volentis</i>	

Czasownik ten ma dwa złożenia – nietypowe, bo przedrostkami nie są przyimki. W trakcie odmiany jeden z przedrostków zmienia brzmienie, a drugi nawet staje się oddzielnym wyrazem, a zatem warto nauczyć się całej odmiany:

mālō, mālīe (= **woleć**)

ind. praes. act.	<i>mālō</i> <i>māvīs</i> <i>māvult</i>	<i>mālumus</i> <i>māvultis</i> <i>mālunt</i>
inf. praes. act.	<i>mālīe</i>	
imperat. praes. act.	(nieużywane)	
participium praes. act.		

nōlō, nōlīe (= **nie chcieć**)

ind. praes. act.	<i>nōlō</i> <i>nōn vīs</i> <i>nōn vult</i>	<i>nōlumus</i> <i>nōn vultis</i> <i>nōlunt</i>
inf. praes. act.	<i>nōlīe</i>	
imperat. praes. act.	<i>nōlī!</i>	<i>nōlīte!</i>
participium praes. act.	<i>nōlens</i> , Gen. sg. <i>nōlentis</i>	

Tryb rozkazujący *nōlī! nōlīte!* połączony z bezokolicznikiem odpowiedniego czasownika jest najprostszym łacińskim sposobem wyrażania zakazu, np.:

nōlī ire! = **nie idź!** / ***nōlīte ire!*** = **nie idźcie!**

Zadania

Ćwiczenie 1

Zdania napisane w liczbie pojedynczej zamień na liczbę mnogą i na odwrót, wpisując odpowiednie formy czasowników.

Quid vis? <> Quid **vultis**?

Abīre volō. <> Abīre .

Daedalus in Crētā manēre nōn vult. <> Daedalus et Īcarus in Crētā manēre .

abīre quam in Crētā manēre? <> Māvultis-ne abīre quam in Crētā manēre?

Ćwiczenie 2

Sformułuj po łacinie polecenia przeciwne podanym, wg przykładu.

Auxilium fer! <> **Nōlī** auxilium **ferre**!

In Crētā ! <> Nōlīte in Crētā redīre!

Ē labyrinthō ! <> Nōlī ē labyrinthō exīre! Fāmās referte! <>

fāmās .

Ćwiczenie 3

Uzupełnij zdania odpowiednimi formami czasowników *volō*, *nōlō* lub *mālō* (przeciągając je spośród podanych pod zdaniami), tak, aby zdania miały sens. Załóż, że opisane osoby działają zgodnie z własną wolą, nie na cudzy rozkaz.

Daedalus in Crētā ĩre , itaque in Crētā it.

In Crētā nōn ĩmus, quia .

In Crētā ĩre quam Athēnās, itaque nōn Athēnās, sed in Crētā ĩ!

Multī Graecī in Crētā eunt, quia labyrinthum vidēre .

mavultī

mavis

non vult

nolumus

vult

vis

malo

volunt

Ćwiczenie 4

Uzupełnij, wpisując odpowiednie formy czasowników *dēbeō*, *nōlō* lub *possum*, tak, aby zdania zgadzały się z treścią mitu.

Mīnōs Mīnōtaurum necāri , quia uxōris suae fīlius est.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij, wpisując odpowiednie formy czasowników *dēbeō*, *nōlō* lub *possum*, tak, aby zdania zgadzały się z treścią mitu.

Mīnōtaurus in labyrinthō claudī , nōn necārī.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij, wpisując odpowiednie formy czasowników *dēbeō*, *nōlō* lub *possum*, tak, aby zdania zgadzały się z treścią mitu.

Daedalus labyrinthum aedificāre , quia architectus bonus est.

Tekst i ilustracje

Daedalus in Crētā insulā **labyrinthum** aedificāvit, unde Mīnōtaurus exīre nōn potest. Nunc aliās terrās petere vult et ad Mīnōem rēgem adit.

Daedalus: Ō rex, opus iam perfectum est. Ego et Īcarus Crētam relinquere volumus.

Mīnōs: Nōlīte abīre. Exul es, Daedale, quō īre vīs? In patriā tuā te nōlunt. Nonne māvīs in Crētā cum fīliō tuō beātus vīvere?

Daedalus: Minimē, ex Crētā migrāre mālō. Mercēdem meam nāvemque mihi dā.

Mīnōs: Nōlō. Rex sum et imperō, tū autem volens nōlens in Crētā manēbis.

Daedalus (murmurat): Tu rex es, sed ego artifex. Nōlī spērāre, nōn manēbō.

Pałac w Knossos na Krecie (tzw. „labirynt” lub „pałac Minosa”, II tysiąclecie p.n.e.), Sala Kolumnowa (częściowa rekonstrukcja); autor zdjęcia: Olaf Tausch, Grecja, wikipedia.org, CC BY 3.0

Powiedzenia łacińskie

volens nōlens

Volentī nōn fit iniūria. (sentencja prawnicza, wg: Dig. 47.10.1)

Nōlī turbāre circulōs meōs. (Ostatnie słowa Archimedesesa, wg: Val. Max. Mem. 8.7)

Nōlīte iūdicāre et nōn iūdicābimini. (Łk 6.37)

Archimedes i rzymski legionista – mozaika, prawdopodobnie osiemnastowieczna kopia rzymskiego oryginału, w zbiorach Städtische Galerie Liebieghaus, Frankfurt nad Menem, Niemcy, math.nyu.edu, CC BY 3.0

Zadania

Ćwiczenie 7

Na podstawie przeczytanego tekstu oceń prawdziwość podanych niżej informacji, przeciągając obok zdań litery: V (= vērum, prawdziwe) albo F (= falsum, fałszywe) albo I (ignōtum, nie wiadomo).

Labyrinthus iam perfectus est.

Daedalus ex Crētā migrāre vult, quia Athēniensēs eum exspectant.

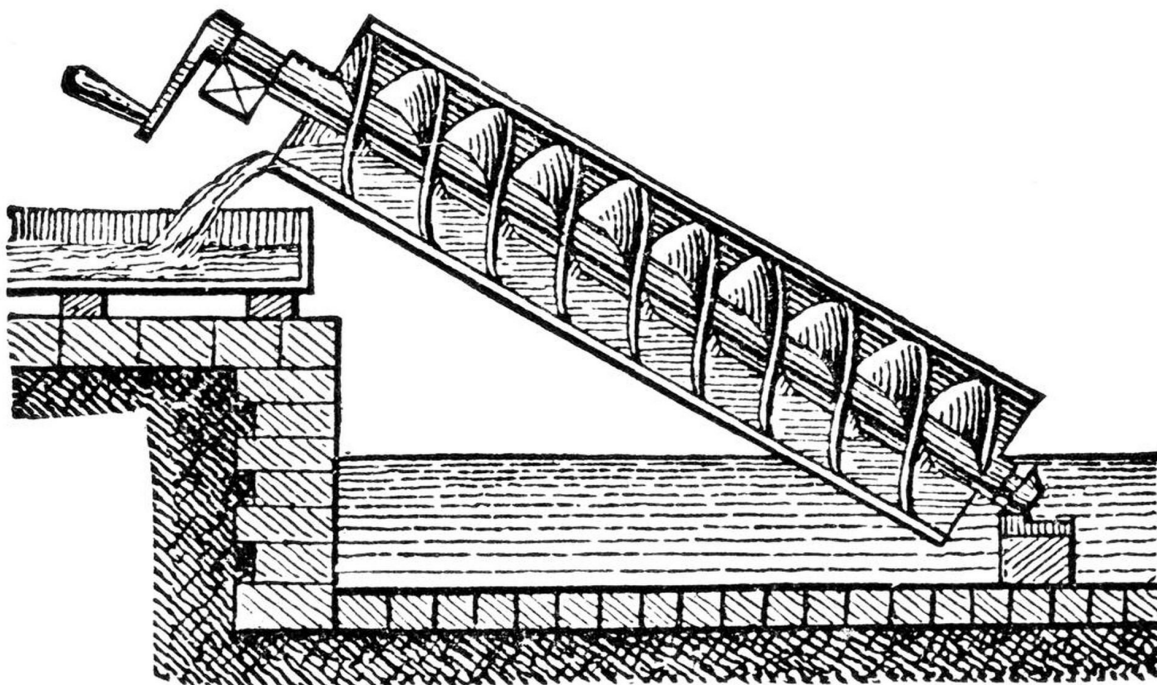
Īcarus quoque ex Crētā migrāre vult.

Mīnōs Daedalum retinet, quia mercēdem ei dāre nōn vult.

☐ V☐ V☐ I☐ F

Polecenie 1

Jednym z wynalazków przypisywanych Archimedesowi jest tzw. śruba Archimedes, przedstawiona na poniższych ilustracjach:

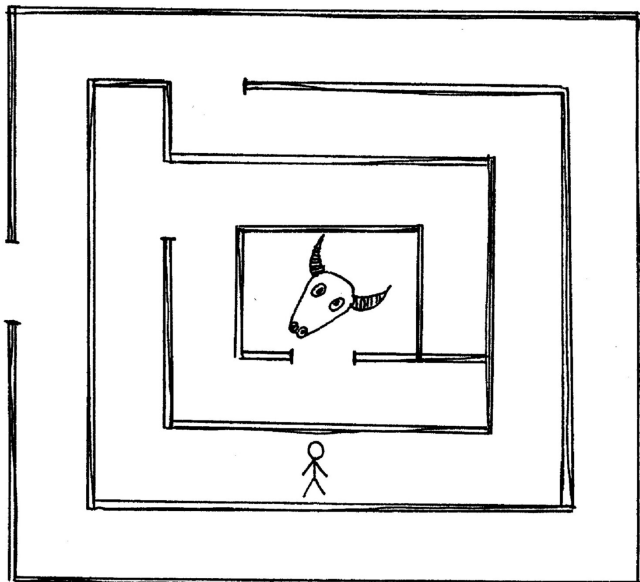
Śruba Archimedes, ilustracja z: Chambers's Encyclopedia (Philadelphia: J. B. Lippincott Company, 1875), wikipedia.org, CC BY 3.0

Przetłumacz jej opis pochodzący z łacińskiej Wikipedii (*Vicipaedia*):

Cochlea Archimēdēa *est machina quae liquōrem seu aquam in altiōrem altitūdinem tollit.*

Polecenie 2

Oto dziecko w [labiryncie](#):

Labirynt, online-skills, CC BY 3.0

Poradź mu, w którą stronę ma pójść, aby dostać się do wyjścia i ostrzeż, w którą nie powinno iść, bo jest tam Minotaur. Użyj rozkazu i zakazu; skorzystaj z następujących słówek:

dextrōrsum = w prawo

sinistrōrsum = w lewo

ibī = tam

Słowniki

Słownik pojęć

Labirynt

budowla o zawiłym układzie pomieszczeń i korytarzy, utrudniającym dojście do strzeżonego w ten sposób pomieszczenia albo wyjście ze strzeżonego w ten sposób więzienia (jak w micie o Minotaurze); po odkryciu (XIX/XX w.) pałacu w Knossos okazało się, że w micie przetrwała przez niemal 4 tysiąclecia pamięć o takim właśnie skomplikowanym jego układzie.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Pałac w Knossos na Krecie (tzw. „labirynt” lub „pałac Minosa”, II tysiąclecie p.n.e.), Sala Kolumnowa (częściowa rekonstrukcja); autor zdjęcia: Olaf Tausch, Grecja, wikipedia.org, CC BY 3.0

Bibliografia

J. Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Warszawa 2013.

H. Wolanin, *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Kraków 2012.

Z. Samolewicz, T. Sołtysik, *Składnia Łacińska*, Kraków 2006.

encyklopedia.pwn.pl